Generaal Henri Gerard Winkelman
1876-1952

Henri Gerard Winkelman werd aan de Koninklijke Militaire Academie opgeleid tot officier bij het wapen der infanterie. In 1898 werd hij tot tweede luitenant benoemd. Hij studeerde aan de Hogere Krijgsschool en vervulde allerlei troepen- en staffuncties. In 1934 werd hij bevorderd tot luitenant-generaal en ongevraagd met pensioen gestuurd. Na de afkondiging van de mobilisatie in 1939 werd Winkelman weer in actieve dienst geroepen en op 6 februari benoemd tot opperbevelhebber van de Land- en Zeemacht. Tijdens de meidagen gaf hij op vastberaden en evenwichtige wijze leiding aan de Nederlandse krijgsmacht. — Op 13 mei verleende de regering, die het land verliet, aan Winkelman machtiging om op het door hem juist geachte tijdstip over te gaan tot capitulatie. Nadat de regering was vertrokken was hij de hoogste gezagsdrager in Nederland. Op 14 mei 1940, nadat Rotterdam door de vijand was gebombardeerd, besloot Winkelman de strijd te staken. De volgende ochtend tekende hij in Rijsoord bij Rotterdam de overgave. Zijn besluit om te capituleren lichtte Winkelman nader toe in verschillende dagorders en een radiotoespraak. De redactie van de Militaire Spectator drukte de desbetreffende teksten af in haar editoriaal in het nummer van juni 1940. Het lijkt ons zinvol dat editoriaal, bijna 50 jaar na dato, hier nog eens te publiceren. — Na de capitulatie groeide Winkelman door zijn standvastige houding uit tot een nationale figuur. In de nacht van 1 op 2 juli 1941 werd hij op last van „Reichskommissar" Seyss-Inquart gearresteerd en als krijgsgevangene naar Duitsland gevoerd waar hij tot het einde van de oorlog zou blijven. Op 12 mei 1945 keerde hij uit krijgsgevangenschap terug en kreeg op 1 oktober van dat jaar eervol ontslag uit de militaire dienst. Hij overleed in 1952. Zijn nagedachtenis wordt geëerd door de naamswijziging van de Legerplaats Nunspeet in Generaal Winkelmankazerne en een borstbeeld aldaar.

Na vijf dagen oorlog de wapens neergelegd

Aan de soldateneer is ten volle voldaan

Eere den Gevallenen!

Op Vrijdag 10 Mei 1940, bij het aanbreken van den dageraad, heeft de Duitsche lucht- en landmacht onze grens overschreden en hebben onze troepen den strijd met den overmachtigen aanvaller opgenomen.
Op Dinsdag 14 Mei te 19.00 uur heeft onze Opperbevelhebber, Generaal Winkelman, aan den Duitschen Gezant te 's-Gravenhage doen mededeelen:

„Ik heb Uwe Excellentie de mededeeling te doen, dat de Nederlandsche weermacht, met uitzondering van haar troepen in Zeeland, voor de oprukkende Duitsche troepen de wapens neerlegt".

Onze Opperbevelhebber heeft op denzelfden avond in een radiotoespraak tot ons volk zijn besluit als volgt toegelicht:

„Wij hebben de wapens moeten neerleggen omdat het niet anders kon. Allen waren vastbesloten ons vaderland te verdedigen tot het uiterste. Welnu, ik, die als Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht alle berichten ontving, ik wist met volstrekte zekerheid, dat dit uiterste vandaag was bereikt. Onze soldaten hebben gestreden met een moed, die onvergetelijk zal blijven. Maar de strijd was te ongelijk; onze troepen stonden tegenover technische middelen, waartegen de grootste

menschelijke moed niet is opgewassen. Bij duizenden zijn zij gevallen voor de vrijheid van Nederland.
De luchtstrijdkrachten, waarover wij thans nog beschikken, zijn zoo minimaal, dat zij onze troepen te land nagenoeg niet meer bij de operatiën konden steunen. Tegenover de Duitsche overmacht in de lucht hadden ook onze andere afweermiddelen, zooals de luchtdoelartillerie, slechts een beperkte uitwerking, hoe dapper en bekwaam de luchtdoelbatterijen haar taak ook vervulden. Zoo stonden onze troepen bloot aan de vernietigende bombardementen van het Duitsche luchtwapen.
En niet alleen zij. Onder de burgerbevolking, onder vrouwen en kinderen, maakte de luchtoorlog tallooze slachtoffers. In ons dichtbevolkte land, met zijn vele steden, kan bij luchtbombardementen moeilijk worden onderscheiden tusschen militaire en niet-militaire objecten. Rotterdam, dat vanmiddag door de Duitsche luchtmacht werd gebombardeerd, heeft het droevig lot van den totalen oorlog ondergaan. Utrecht en andere groote bevolkingscentra zouden binnen zeer korten tijd dit lot met Rotterdam moeten deelen.
Vrijwel geheel aangewezen op eigen kracht, waren wij niet in staat, ons land, onze burgerbevolking, voor dit geweld te behoeden. Het waren deze harde feiten, die mij noopten, mijn hoogst ernstig besluit te nemen: wij hebben den strijd gestaakt.
Ik kan mij ten volle indenken, dat dit besluit voor vele Nederlanders schokkend is. Laten zij allen echter beseffen, dat ik op dit oogenblik de Nederlandsche Regeering hier te lande vertegenwoordig en dat ik derhalve niet alleen gerechtigd, doch ook verplicht was, te besluiten, zooals het belang van het Nederlandsche volk in deze omstandigheden voorschrijft.
Het staat voor mij onomstootelijk vast, dat dit belang medebrengt, dat de volstrekt ongelijke strijd moet worden gestaakt, opdat niet nog meer onschuldige slachtoffers vallen. Wie mijn verantwoordelijkheid kan peilen, beseft, hoe zwaar mij dit besluit moet zijn gevallen. Het kon echter niet anders luiden."

In een dagorder van denzelfden dag heeft onze Opperbevelhebber aan de troepencommandanten medegedeeld:

„Ik verzoek U aan de troepen en onderdeelen mede te deelen, dat ik vervuld ben van diepe bewondering en dankbaarheid voor hetgeen door U en door onze troepencommandanten en troepen is verricht. In hoofdzaak de wanverhouding in het bezit van materieele middelen is de oorzaak geweest, dat niet op alle plaatsen, waar zulks dezerzijds was gelast, stand is kunnen worden gehouden.
Aan de soldateneer is door U ten volle voldaan".

Op 15 Mei heeft onze Opperbevelhebber, Generaal H. G. Winkelman, nog de volgende dagorder uitgegeven:

„Het is mij nogmaals een behoefte uiting te geven aan de zeer groote erkentelijkheid en bewondering, welke ik gevoel voor de toewijding, trouw en dapperheid, waarvan alle onderdeelen van het Koninklijke Nederlandsche Leger en van de Koninklijke Marine hebben blijk gegeven in den strijd, dien wij tenslotte tegen de overmachtige middelen van den tegenstander hebben moeten staken.
Ik gedenk hierbij in de allereerste plaats de talrijke Nederlandsche militairen, die in trouw aan Koningin en Vaderland hun leven hebben gegeven.
Officieren, onderofficieren, korporaals en manschappen van de Nederlandsche weermacht, gij hebt getoond het hoogste over te hebben voor de goede zaak van Nederland. Ik weet, dat gij bereid zoudt zijn geweest den strijd voort te zetten, indien ik zulks had gevergd. Ik heb dit echter niet gevergd, omdat ik mijn troepen niet langer weerloos wilde blootstellen aan vernietigende bombardementen en mitrailleur-aanvallen uit de lucht en omdat ik onze steden voor vernietiging wenschte te behoeden.
De offers, welke ons volk heeft gebracht, zijn zeker niet vergeefsch geweest, omdat Nederland aan de wereld heeft getoond voor de hooge waarde van zijn zelfstandigheid goed en bloed veil te hebben".

Over den zwaren, ongelijken, maar dapperen strijd, dien onze troepen, bovenal onze Luchtmacht, door onzen Opperbevelhebber onderscheiden met de Militaire Willemsorde, gestreden hebben, zwijgen wij nu. De tijd is nog niet gekomen om de geschiedenis daarvan te schrijven of daaraan beschouwingen te wijden.
Wij moeten nu volstaan met een eerbiedige en weemoedige hulde aan de nagedachtenis van allen, die met eere voor ons Vaderland gesneuveld zijn en met den hartelijken en kameraadschappelijken wensch voor het herstel van allen, die thans nog wegens bekomen verwondingen in de hospitalen verpleegd worden.

„Aan de soldateneer is ten volle voldaan".

LEVE ONS VADERLAND!

